

2014:01

Baldringe kyrka Utvändig renovering

Antikvarisk medverkan, 2013

Maria Sträng

Regionmuseet
Kristianstad
Landsantikvarien i Skåne

Rapport 2014:01

Baldringe kyrka

Utvändig renovering

Antikvarisk medverkan, 2013
Baldringe socken, 1180
Ystad kommun
Skåne län

Maria Sträng

Regionmuseet Kristianstad Landsantikvarien i Skåne

Kristianstad
Box 134, Stora Torg
291 22 Kristianstad
Tel 044 – 13 58 00 vx, Fax 044 – 21 49 02

Lund
Box 153, St Larsomr. Byggnad 10
221 00 Lund
Tel 046 – 15 97 80 vx, Fax 046 – 15 80 39

www.regionmuseet.se

© 2013 Regionmuseet Kristianstad / Landsantikvarien i Skåne
E-rapport 2014:01 Baldringe kyrka – utvändig renovering

Omslagsfoto: Baldringe kyrka med omgivande landskap efter utvändig renovering 2014.
Kartor ur allmänt kartmaterial, © Lantmäteriverket, Gävle. Dnr 507-99-502.

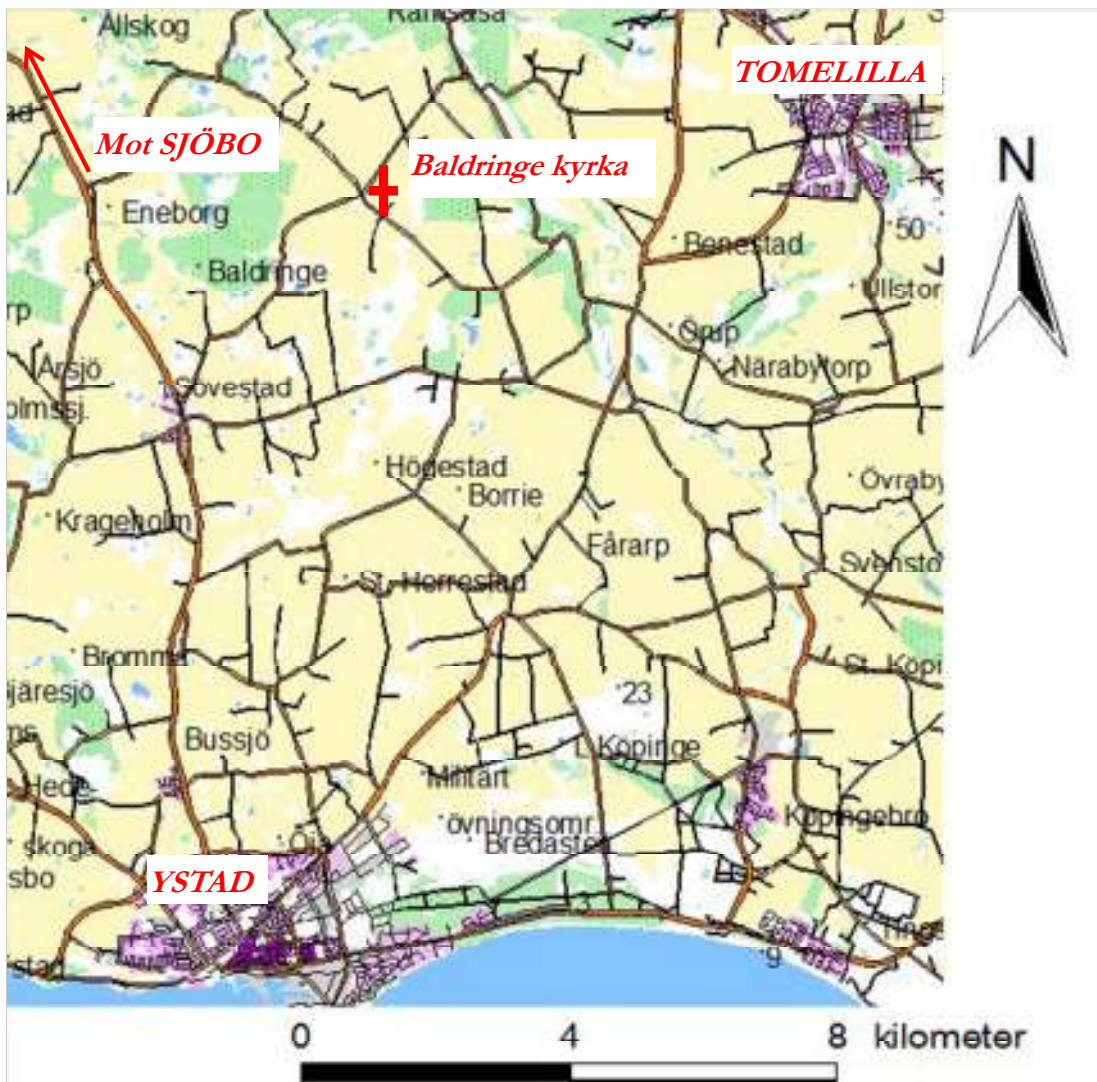
Baldringe kyrka – utvändig renovering

Innehåll

Inledning	5
Administrativa uppgifter	5
Historik med relevans för arbetet	5
Utförda åtgärder.....	6
Fasadrenovering	6
Takytor	6
Tornluckor, fönster och dörrar	7
Övrigt	7
Avvikelser från handlingarna	7
Kulturhistorisk bedömning av arbetena.....	7
Återstående arbeten	7
Handlingar med relevans för ärendet.....	9
Bilaga Fotografier.....	10
Bilaga Murverksdokumentation.....	16
Bilaga Material- och kulörförteckning.....	18

Baldringe kyrka ligger i Ystads kommun

Baldringe kyrka ligger nordost om Sövestad på landsbygden mellan Tomelilla och Ystad.

Inledning

Utvändig renovering av Baldringe kyrka har utförts under 2013. Renoveringen har omfattat omläggning av torntaket samt omfattande puts- och målningsarbeten på fasader. Dörrar, fönster och luckor har lagats och målats. Putsen på sockeln har knackats ned i väntan på fortsatt renovering.

I samband med fasadrenoveringen utfördes en översiktlig murverksdokumentation för att kartlägga kyrkans utvecklingshistorik. Materialet är sammanställt på skisser som är bilagda i rapporten och en fotodokumentation finns att tillgå på Regionmuseet. Materialet kan fungera som underlag för en djupare analys vilket inte rymts inom detta projekt.

Administrativa uppgifter

Objekt	Baldringe kyrka
Socken	Baldringe socken, 1180
Kommun	Ystad kommun
Arbetshandlingar	Barup och Edström, 2010-08-30
Länsstyrelsens beslut	Dnr 433-11848-10
Regionmuseets dnr	L12.30-295-10, 1180
Byggledning	Niclas Hansson, Danewids Ingenjörbyrå AB
Byggherre	Sövestadsbygdens församling
Entreprenör	Sydskiffer Byggnads AB, Halmstad
Plåt	Fyllinge plåt
Antikvarisk medverkan	Regionmuseet Kristianstad/Landsantikvarien i Skåne genom Maria Sträng
Murverksdokumentation	Regionmuseet Kristianstad/Landsantikvarien i Skåne genom Petter Jansson
Byggnadstid	Juli-december 2013
Slutbesiktning	2013-12-05
Bidrag	Kyrkoantikvarisk ersättning
Rapport granskad av	Kerstin Börjesson

Historik med relevans för arbetet

Baldringe kyrka är till sina äldsta delar medeltida och bestod ursprungligen av långhus med två valvtravéer, kor och halvrund absid i öster. Under 1300-talet fick kyrkan kryssvalv med bemålning av Snårestadsmästaren. En omfattande renovering gjordes under 1880-talet då bland annat långhuset förlängdes med en valvtravé och ett nytt torn byggdes med två halvrunda trapphus. Ombyggnaden innebar att vapenhuset och ett, troligtvis, medeltida torn revs.

Utförda åtgärder

Fasadrenovering

Fasaderna har rensats från löst sittande puts. Kvarvarande puts har blästrats. Prov på blästring utfördes och beslut om nivån på blästringen togs i samverkan med bygglidning, beställare och antikvarisk medverkan. Efter att rensning, nedknackning och blästring hade utförts kunde konstateras att större delen av fasaden behövde ny puts och att även en del av stenmaterialet var i så dåligt skick att det behövde bytas ut. I muren fanns gamla lagningar som visade att det fanns en gammal skadehistorik. Undersökning av murverket visade också på att fasaden troligtvis varit putsad från början då kyrkan uppfördes.

Rensade fasadytor har försetts med ny puts av hydrauliskt kalkbruk. Fasaderna har avfärgats med hydraulit och försetts med offerskikt bestående av ett lager kulekalk. Fasadytorna på torntrapporna har täckts med nät som underlag till putsen. Skadade tegelstenar i murverket har bytts ut mot nytt tegel av hårdbränd typ (uppgift på fabrikat saknas).

Sockelns puts som delvis bestod av betong har knackats ned i sin helhet för att förbättra ventilationen. Sockeln har tills vidare lämnats utan puts i väntan på bättre väderlek för putsarbeten.

Ankarjärnen var överputsade före renoveringen men har nu frilagts i syfte att bli lättare att besiktiga. Järnen har behandlats med blymönja och täckmålats med rostskyddsfärg i svart kulör.

Takytor

Taktäckning på tornet var i så dåligt skick att samtlig plåt har bytts ut och taket har försetts med ny takpapp. Till ny täckning har galvad stålplåt använts likt befintlig. Plåten har lagts med enkel fals likt befintligt. Plåten har lämnats obehandlad. Inspektionsluckan uppe vid krönkorset har tagits bort i samband med att taket lades om. Krönkorset var i gott skick och har endast bättringsmålats.

Dekorationer på spirorna var uttjänta. Plåttäckningen (zink) hade spruckit och bakomliggande stomme var rötskadade. Nya dekorationer har tillverkats efter de befintliga som modell.

Taktäckningen ovan torntrapporna var i gott skick och plåten har endast bytts ut i nedre kanten.

Absidens blytak har besiktigats av plåtslagare Bror Mårtensson som bedömde att taket var i gott skick.

Långhusets tak med korrugerad plåt besiktigades och bedömdes vara i gott skick och kunde därför bevaras. Likaså har delen med skivtäckning ovan norra porten bevarats.

Tornluckor, fönster och dörrar

Tornluckorna har målats med linoljefärg i befintlig rödbrun kulör. Se bilaga med materialförteckning.

Fönster på långhuset har målats med linoljefärg i befintlig rödbrun kulör, se bilaga med materialförteckning. Trasiga infästningar har lagats. Trasigt glas i tornfönster har bytts ut och bågarna av järn har kittats och målats med svart färg.

Dörrbladet till södra torntrappan har nytillverkats i sin helhet och målats. Dörrbladet till norra torntrappan har lagats och målats. Båda dörrarna är paneldörrar med liggande pärlspontpanel. Kulör på dörrar och fönster i enlighet med befintlig rödbrun kulör. Se bilaga med materialförteckning.

Övrigt

Tratten överst på stupröret vid tornet visade sig vara kapad på insidan så vattnet delvis hade runnit rakt ut på fasaden i stället för ned i stupröret. Detta hade orsakat stora skador på fasaden. Hängrännorna var på sina ställen fyllda med mossa och trädkvistar som har hindrat att vattenavrinningen fungerat tillfredsställande.

Avvikelse från handlingarna

Fasadrenoveringen har blivit mer mycket mer omfattande än vad som kunde förutses när handlingarna upprättades. I handlingarna beräknades att ca 40 m² putsyta var i behov att lagas och förses med ny puts. Efter att ställningarna kommit på plats och provknackning kunde utföras bedömdes att ca 300 m² behövde lagas. Under renoveringen tillkom ytterligare ca 100 m² omputsning. Även renovering av murverket har utförts.

Kulturhistorisk bedömning av arbetena

Förutom att åtgärderna har varit mycket mer omfattande än vad som anges i handlingarna har de utförts i enlighet med länsstyrelsens beslut. Enstaka smärre avvikelser har gjorts i samråd med antikvarisk medverkande.

Kyrkan har i och med renoveringsåtgärder genomgått vård och underhåll som bidrar till att säkerställa kyrkobyggnadens kulturhistoriska värde. För att den utvändiga renoveringen ska vara hållbar och långsiktig är det ytterst viktigt att man snarast åtgärdar kyrkan även invändigt. *Klimatet inne i kyrkan är i akut behov att åtgärdas. Murväggarna som är behandlade sedan tidigare med en tät färg riskerar att få nya skador på grund av det täta ytskiktet.*

Återstående arbeten

Vid slutbesiktningen återstod lagning och putsning av sockeln samt målningsåtgärder på solbänkar. Markbrunnarna behöver ses över för att få till bättre avrinning.

Hängkrokarna på hängrännorna har setts över och bedömdes vara funktionsdugliga. Däremot bedömdes att samtliga hängrännor är i behov att bytas ut inom snar framtid.

Handlingar med relevans för ärendet

- 2010-10-11 Yttrande *Utvändig renovering av Baldringe kyrka, Baldringe socken, Ystads kommun, Skåne län* Regionmuseet Kristianstad/Landsantikvarien i Skåne
- 2010-11-08 Beslut *Utvändig renovering av Baldringe kyrka, Baldringe socken, Ystad kommun, Länsstyrelsen i Skåne län*
- 2013-05-29 *Protokoll Byggmöte nr 1* Niclas Hansson, Danewids ing-byrå AB
- 2013-08-05 *Protokoll Byggmöte nr 2* Niclas Hansson, Danewids ing-byrå AB
- 2013-09-04 *Protokoll Byggmöte nr 3* Niclas Hansson, Danewids ing-byrå AB
- 2013-12-10 *Utlåtande över slutbesiktning Baldringe kyrka, Utvändig renovering*
Peter Söderberg, PS-konsult

Lund 2014-01-15

Maria Sträng

Bilaga Fotografier

Kyrkan sedd från nordost före renoveringen.

Kyrkan från norr med huvudentrén efter renoveringen.

Kyrkan mot söder före renoveringen.

Kyrkan mot söder efter renoveringen.

Kyrkan från nordväst under renoveringen. Så snart ställningarna kom på plats undersöktes fasaden och man kunde snabbt konstatera att renoveringen skulle komma att bli mer omfattande än vad som angavs i handlingarna.

Kyrkans södra fasad under renoveringen. Större delen av putsen var i sådant skick att den behövde ersättas med ny puts. Plättäckningen på långhuset och absiden var däremot i bra skick och kunde därför bevaras.

På muren vid torntrapporna användes nät som underlag till putsen i syfte att förhindra nya skador och sprickbildningar.

Dörrar och fönster har målats om med linoljefärg i den befintliga brunröda kulören. Ommålning av solbänkarna återstår.

Västra fasaden med tornet före och efter fasadrenoveringen. Utmed hela grunden återstår lagning, putsning och målning. Även målning, svart färg, av solbänkarna återstår.

Dekorationerna ovan gavelspetsarna på tornet var i mycket dåligt skick och nya tillverkades efter de befintliga som modell.

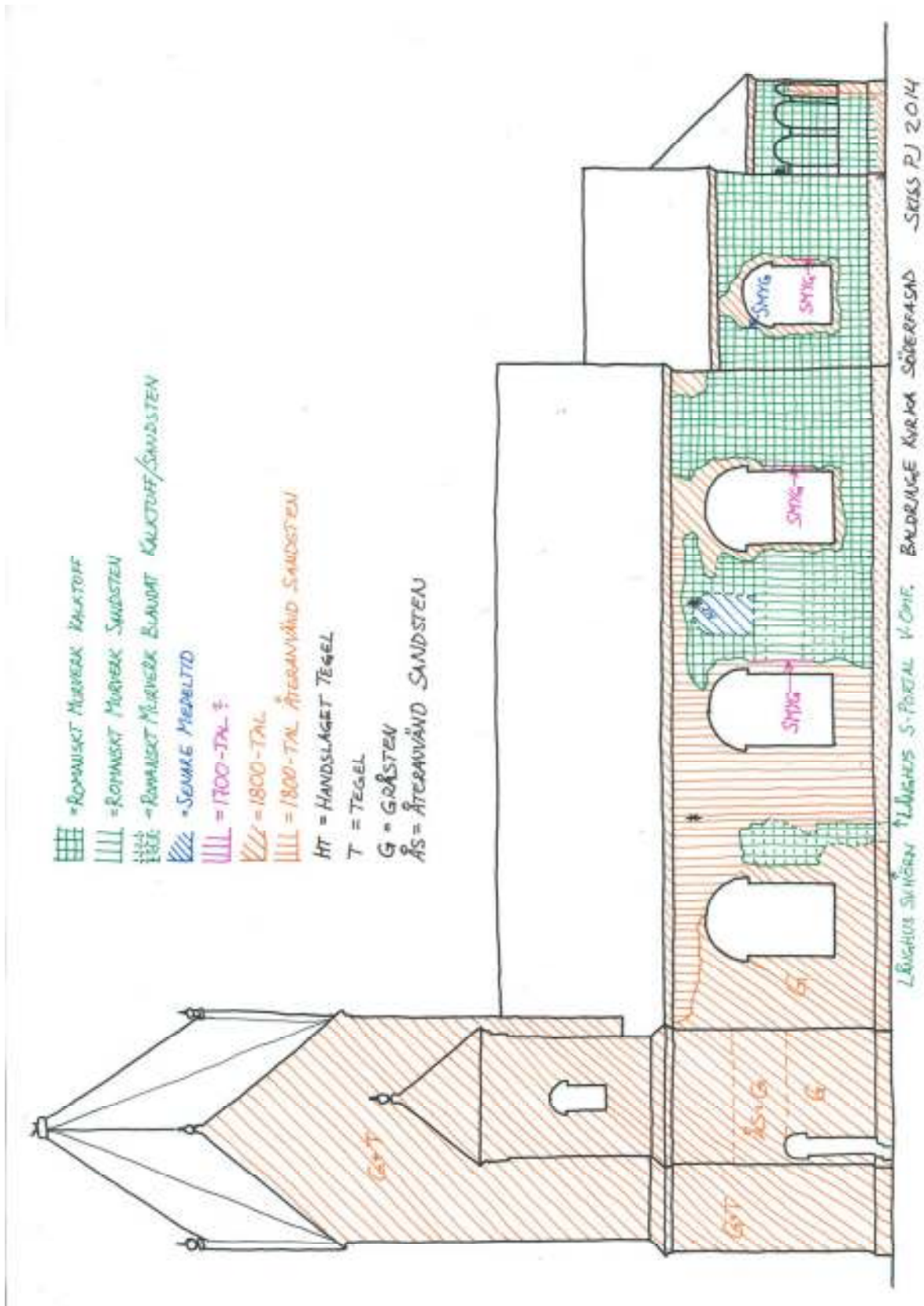

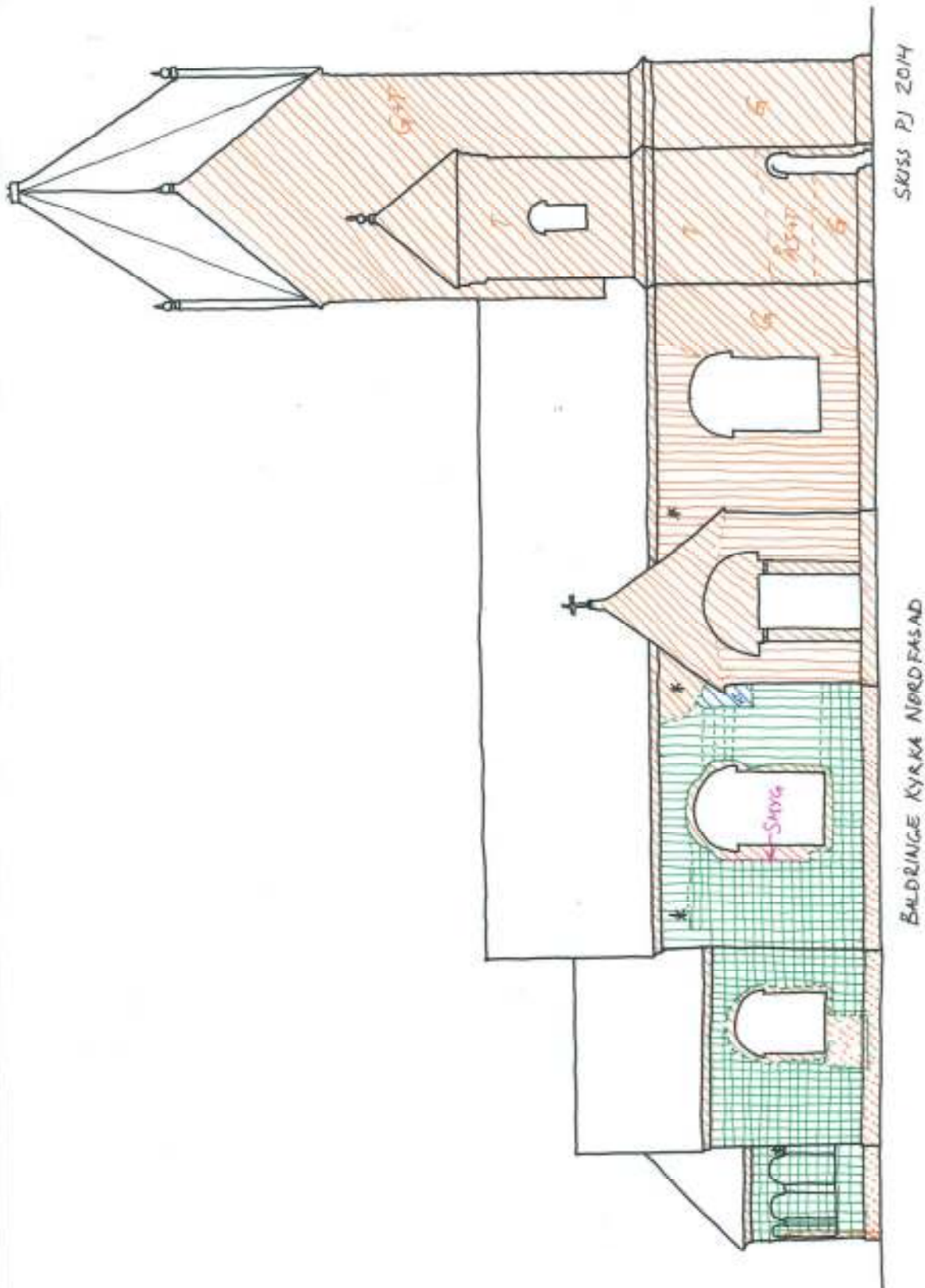
Tornets fasad var på vissa delar i mycket dåligt skick. Tratten överst i stupröret var uppklippt på insidan och vatten hade runnit ut på fasaden i stället för ned i stupröret och orsakat skador i puts och muren.

Plättäckningen ovan torntrapporna kunde till stora delar behållas. De nedersta partierna av plåtarna skarvades i med ny galvad plåt.

Bilaga Murverksdokumentation

Bilaga Material- och kulörförteckning

Halmstad 2013-12-07

Ystads församling

Referens
Er referens

Sidnummer 1

Material förteckning Baldringe Kyrka

Leverantör Mälarkalk AB - Hydraulisk kalkbruk grund kkh20/80/475 och till utstockning kkh 35/65/500
Avfärgning Hydraulit xtra samt offerskicket 1 lager kulekalk

Leverantör Wibo AB linoljefärg kulör S6030-Y50R och S5020-Y30R

Leverantör Lindab AB 0,7 mm galvplåt

Med vänlig hälsning
Sydskiffer AB

Sydskiffer AB

Adress:
Södanvägen 5
302 62 Halmstad

Tel: 035-22 38 80
Fax: 035-22 38 59

Besöksnr:
804-7188
Org nr:
556207-2398
Momsreg. Nr:
SE556207239801

Webb:
www.sydskiffer.se
E-post:
info@sydskiffer.se

Säte: Halmstad kommun

Regionmuseets E-rapportserie 2014

Kulturmiljö

1. Baldringe kyrka – utvändig renovering, Baldringe sn, AM, Maria Sträng, 2013

Förkortningar:

AF-antikvarisk förundersökning
AM- antikvarisk medverkan
AU- arkeologisk utredning
DK- dokumentation, övrigt

FU- arkeologisk förundersökning
KA- kulturhistorisk analys
MD- murverksdokumentation
OU- osteologisk undersökning

PJ- projektrapport
UN- arkeologisk undersökning
BD- byggnadsdokumentation
BAD- byggn-ark-dokumentation

